

XX əsrin “şəhəryeyən” liyi

Ermənistanın Qarabağa vurduğu urbisid yaraları sağaldılır

Prezident İlham Əliyev dekabrın 24-də Ağdam şəhərində 2-ci yaşayış kompleksinin açılış mərasimində postmünaqişə dövründə ölkəmizin həyata keçirdiyi strateji xətti, xüsusilə də “Böyük qayıdış” Proqramının mahiyyəti, miqyası və tarixi əhəmiyyəti ilə bağlı mühüm məsələləri bir daha diqqətə çatdırdı. Bu çıxış yeni bir yaşayış kompleksinin istifadəyə verilməsi ilə bərabər, həm də onilliklər boyu işğalın ağır fəsadlarını yaşayan bir şəhərin yenidən dirçəldilməsi, sosial-iqtisadi və mənəvi baxımdan bərpası prosesinin siyasi-fəlsəfi çərçivəsinin formalaşdırılmasının ifadəsi idi.

Dövlətimizin başçısının vurğuladığı kimi, işğal dövründə Ermənistanın məqsədyönlü şəkildə urbisidə məruz qoyduğu Ağdam şəhərinin, demək olar ki, tamamilə dağıdılması sistemli və düşünülmüş siyasətin nəticəsi idi. Bu siyasət talançılıq yolu ilə iqtisadi qazanc əldə etmək, xalqımızın tarixi-mədəni izlərini silmək, ən əsası isə bu torpaqlara qayıdışı psixoloji və fiziki baxımdan mümkünsüz etmək məqsədi daşıyırdı.

İşğal illərində şəhərdə binaların daşlarının sökülərək müxtəlif istiqamətlərdə daşınması və satılması, məscidlərin, qəbiristanlıqların, tarixi abidələrin təhqir olunması Ermənistanın beynəlxalq humanitar hüquq normalarını kobud şəkildə pozduğunu göstərir. Bu, eyni zamanda, şəhərsalma və mədəni irsə qarşı törədilmiş cinayətdən xəbər verir.

Bu məqamda, qeyd edək ki, Ermənistan Ağdamla yanaşı, Qarabağ və ətraf rayonları işğal altında saxladığı dövrdə ərazilərimizdə qəsbkarlıqdan daha irəli gedərək ekoloji terror, iqtisadi talançılıq və mədəni soyqırımı da həyata keçirib. 30 il ərzində düşmən ölkə və onun nəzarətində olan qeyri-qanuni qurumlar Azərbaycanın yeraltı və yerüstü sərvətlərini amansızcasına istismar edib. Qızıl, civə, mis, mərmər, tikinti materialları kimi qiymətli ehtiyatlar qeyri-qanuni şəkildə çıxarılaraq xarici bazarlara daşınıb. Bu proses nə ekoloji norma, nə də beynəlxalq hüquq çərçivəsində aparılıb. Mütəxəssislərin hesablamalarına görə, yalnız mədən sənayesi sahəsində Azərbaycana vurulan zərər milyardlarla dollarla ölçülür. İşğalçı bu sərvətləri talamaqla yanaşı, bölgənin gələcək iqtisadi inkişaf imkanlarını da uzun müddətlik sıradan çıxarıb.

Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, Ermənistanın fəaliyyəti təkcə iqtisadi talanla məhdudlaşmayıb, həm də regionda ekoloji tarazlığın sistemli şəkildə pozulmasına yönəlib. Meşələrin kütləvi şəkildə qırılması, çayların sənaye və məişət tullantıları ilə çirkləndirilməsi, torpaqların minəlarla və kimyəvi maddələrlə çirklənməsi ilə ekoloji fəlakətə yol açılıb. Xüsusilə, Oxçuçay və onun hövzəsi boyunca aparılan çirkləndirmə siyasəti ilə Azərbaycanın, eləcə də regionun ekosisteminə ağır zərbə vurulub. Bu, artıq beynəlxalq aləmdə də transsərhəd ekoloji cinayət kimi qiymətləndirilib.

Xatırladaq ki, zəngin flora və fauna müxtəlifliyi ilə tanınan Qarabağ bölgəsinin qəsbkarlıq illərində nadir bitki növləri məhv edilib, vəhşi heyvanların yaşayış arealları dağıdılıb, təbii qoruqlar, demək olar ki, yoxa çıxarılıb. Bu, gələcək nəsillərin təbii irs hüquqlarının kobud şəkildə pozulması deməkdir.

Ermənistanın işğal siyasətinin ən ağırılı tərəflərindən biri də mədəni və dini irsin məqsədli şəkildə məhv edilməsi olub. Məscidlər, qəbiristanlıqlar, tarixi abidələr, muzeylər dağıdılıb, bir hissəsi isə təyinatı dəyişdirilərək təhqiramiz məqsədlər üçün istifadə olunub. Beynəlxalq mediada bu vandalizm aktları Azərbaycan xalqı ilə bərabər, bütün bəşəriyyətin mədəni irsinə qarşı cinayət kimi qiymətləndirilib.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun işğal altında saxlandığı illərdə Azərbaycan toponimlərinin erməniləşdirilməsi qəsbkarlıq siyasətinin ideoloji istiqamətlərindən biri olub. Bu addımla torpaqlarımızın tarixi kimliyini dəyişmək, saxta “tarixi əsaslar” formalaşdırmaq qarşıya əsas məqsədlərdən biri kimi qoyulub. Lakin bu cəhdlər beynəlxalq hüquq və tarixi faktlar qarşısında iflasla nəticələnib.

Yeri gəlmişkən, respublikamızın çoxsaylı maddi-mədəni nümunələri, o cümlədən 44 dini məbəəd, 18 məscid qəddarcası-

na dağıdılıb. İşğal altında qalan ərazilərdə 12 muzey və 6 şəkil qalereyası, tarixi əhəmiyyətli 9 saray yerlə bir edilib, 40 min tarixi-etnoqrafik əhəmiyyətə malik eksponat işğalçı ölkəyə daşınıb. 927 kitabxanada 4 milyon 600 min nüsxə kitab və xüsusi əhəmiyyətli əlyazma nümunələri yandırılıb. İşğal altındakı ərazilərdə şəhərlər və kəndlər yerlə bir edilib. Zavodlar sökülüb, elektrik xətləri, su şəbəkələri, dəmir yolları sıradan çıxarılıb. Düşmənin planlı şəkildə həyata keçirdiyi bu “yandırılmış torpaq” siyasətində məqsəd azadlıqdan sonra bölgənin bərpasını maksimum dərəcədə çətinləşdirmək olub.

Azərbaycan işğal dövründə və ondan sonra beynəlxalq hüquqa əsaslanaraq bu cinayətlərin sənədləşdirilməsi və dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində ardıcıl siyasət aparıb. BMT, Avropa İttifaqı və digər beynəlxalq qurumlar çərçivəsində məsələ qaldırılıb, monitorinqlər keçirilib, hesabatlar hazırlanıb. Bu faktlarla Ermənistanın Qarabağda həyata keçirdiyi siyasətin Cenevrə konvensiyalarına, ekoloji hüquqa və mədəni irsin qorunmasına dair beynəlxalq sənədlərə zidd olduğu bir daha təsdiqlənib.

Bu gün Qarabağ və Zəngəzurdə davamlı olaraq yeni yaşayış komplekslərinin açılış mərasimləri keçirilir. Bununla da dağıdılmış torpaqlarımızda həyat canlanır, ekosistem dirçəlir, mədəni irs yenidən bərpa olunur. Bu, işğala məruz qalan şəhər və kəndlərimizin yenidən tikilib-qurulması prosesi olmaqla bərabər, həm də tarixi ədalətin bərpasının rəmzi kimi diqqət çəkir.

Vətən müharibəsində Azərbaycanın qazandığı böyük Zəfərlə ərazi bütövlüyümüzün bərpa olunması, işğaldan azad edilmiş torpaqlarımızın ölkə iqtisadiyyatına reinteqrasiyası, regionda mövcud yeni reallıqlar və əməkdaşlıq imkanları, beynəlxalq və regional nəqliyyat-logistika dəhlizlərinin artan potensialı respublikamızın sürətli inkişafı üçün əlavə stimül yaradır. İqtisadi resursları, təbii ehtiyatları, enerji mənbələri, yeraltı metal filizi yataqları, termal suları, tikinti materialları üçün xammal bazası, nəqliyyat-tranzit, turizm imkanları və s. düşməndən təmizlənən ərazilərimizə investor marağını da artırır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının bu coğrafiyadakı strateji mövqeyi, insan resursları potensialı və infrastrukturaya çıxış imkanları bu ərazilərin gələcəkdə daha sürətlə inkişaf etmək imkanlarını genişləndirir.

Beləliklə, Qarabağın dirçəldilməsi Azərbaycanın postmüharibə dövründə həyata keçirdiyi siyasəti – dağıdılanı bərpa etmək, itirilənləri daha müasir formada yenidən qurmaq və bu torpaqlarda uzunmüddətli, dayanıqlı həyatı gerçəkləşdirmək məqsədini açıq şəkildə göstərir. Bu proses iqtisadi olmaqla bərabər, həm də mənəvi mənə daşıyır. Çünki bu torpaqlara qayıdan hər bir ailə, hər bir insan tarixi ədalətin bərpasının canlı şahidinə çevrilir.

Prezident İlham Əliyev dekabrın 24-də Ağdam şəhərində 2-ci yaşayış kompleksinin açılış mərasimindəki çıxışında səsləndirdiyi fikirlər isə Azərbaycan dövlətinin azad edilmiş ərazilərdə quruculuq layihələrinin kampaniya xarakteri daşımadığını, bunun sistemli və strateji yanaşma olduğunu bir daha sübut edir. Qarabağın bugünkü mənzərəsi isə əzəli-əbədi bu yurd yerlərimizin gələcədə necə olacağından – müasir, inkişaf etmiş, iqtisadi cəhətdən güclü və sosial baxımdan rifahlı bir region kimi dünyada tanınacağından xəbər verir.

Vaqif BAYRAMOV
XQ